

плексу заходів забезпечить зростання економічної ефективності виробництва машинобудівних підприємств та підвищення прибутковості та економічної стабільності розвитку аграрного виробництва, що по-своєму сприятиме забезпеченню продовольчої безпеки держави.

Література

1. Закон України "Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу" від 7 лютого 2002 р., № 3023-III.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів щодо виконання Закону України "Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу" від 17 серпня 2002 р., № 467-р.
3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки" від 28 липня 2003 р., № 1174.
4. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної програми розвитку виробництв складної сільськогосподарської техніки на 2004-2006 роки" від 13 липня 2004 р., № 906.
5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007-2010 роки" від 26 вересня 2007 р., № 1181.
6. Гарас В.О. Регулювання розвитку потенціалу машинобудування крізь внутрішні та зовнішні фактори// Економіка и управление. – 2007, № 2. – С. 16-20.
7. Охтеня О.О. Оцінка конкурентоспроможності машинобудівної продукції промислового призначення// Держава та регіони. – 2007, № 1. – С. 251-254.
8. Павлова О.В. Фактори та показники формування конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування// Держава та регіони. – 2007, № 3. – С. 173-176.
9. Ярославський О. Сучасний стан забезпечення сільськогосподарських підприємств основними видами техніки та ефективність заходів держави щодо розвитку ринку техніки для агропромислового комплексу// Проект "Аграрна політика для людського розвитку". – 2004, № 9.

УДК 338.246.2:336.13

Доц. Т.В. Черничко, канд. екон. наук –
Мукачівський технологічний інститут

ОСНОВНІ КАНАЛИ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ МОНЕТАРНОГО ТРАНСМІСІЙНОГО МЕХАНІЗМУ

Досліджуються основні канали та механізм монетарної трансмісії. Шляхом аналізу статистичної інформації, обґрунтовує ефективність монетарних інструментів державного регуляторного впливу в умовах трансформаційного періоду економіки України. Особливу увагу приділено впливу каналу процентної ставки на динаміку економічного розвитку України.

Ключові слова: державне регулювання ринкової економіки, механізм монетарної трансмісії, канал процентної ставки, економічний розвиток

Assoc. prof. T.V. Chernichko – Technological Institute of Mukachevo

The main channels of Ukrainian model of monetary transmission mechanism

The main channels and mechanism of monetary transmission are investigated in the article. The author substantiates the effectiveness of monetary instruments of state regulative influence in conditions of transformational period of Ukrainian economy by means of analyses of statistic information. The special attention is paid to the influence of channel of interest-bearing rate on dynamics of economic development of Ukraine.

Keywords: state regulation of market economy, mechanism of monetary transmission, channel of interest-bearing rate, economic development.

Прискорення динаміки інфляційних процесів, кредитний бум, зростання рівня довіри з боку економічних суб'єктів щодо функціонування банківського сектора та інші чинники монетарного характеру, які визначають особливості поточного етапу економічного розвитку України, потребують перегляду інструментів державного регуляторного впливу на динаміку економічного зростання.

Питання стосовно характеру впливу кількості грошей на реальний сектор економіки залишається ключовим у дискусії щодо ролі центрального банку країни у стимулюванні економічного розвитку країни.

Ефективність монетарних інструментів державного регулювання економічного розвитку країни ґрунтовно досліджують представники різних економічних шкіл. Стимулювальний вплив експансіоністського типу грошово-кредитного регулювання сформульовано у працях Дж.М. Кейнса, П. Самуельсона, Б. Фельдерера, С. Фішера, М. Фрідмена, Дж. Хансена, Л. Харриса, Ш. Хомбурга тощо. Серед російських та вітчизняних економістів дослідження монетарних чинників стимулювання економічного зростання здійснено в роботах А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, С.Д. Дзюбика, О.В. Дзюблюка, С.О. Корабліна, І. Лукінова, І.О. Лютого, В. Міщенко, С.Р. Моїсєєва, В.М. Опаріна, О. Осауленко та ін.

Проте, на сьогодні не існує єдиної думки стосовно того, яким чином, через вплив на які макроекономічні змінні здійснюється вплив інструментів монетарного характеру на реальний сектор країни, тобто про характер трансмісійного механізму.

Основною метою статті є виявлення та оцінка особливостей механізму монетарної трансмісії з врахуванням поточної економічної ситуації в українській економіці. Використано методи системного та статистичного аналізу, індукції та дедукції, визначення прямих і зворотних зв'язків між економічними явищами для формування цілісного механізму регулювання розвитку реального сектора економіки України.

Дослідження механізму монетарної трансмісії проводять як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Поняття трансмісійного механізму (transmission mechanism of monetary policy) вперше з'явився у кейнсіанському аналізі з метою характеристики впливу зміни кількості грошей в обігу країни на величину ВВП та на середній рівень цін (рис. 1).

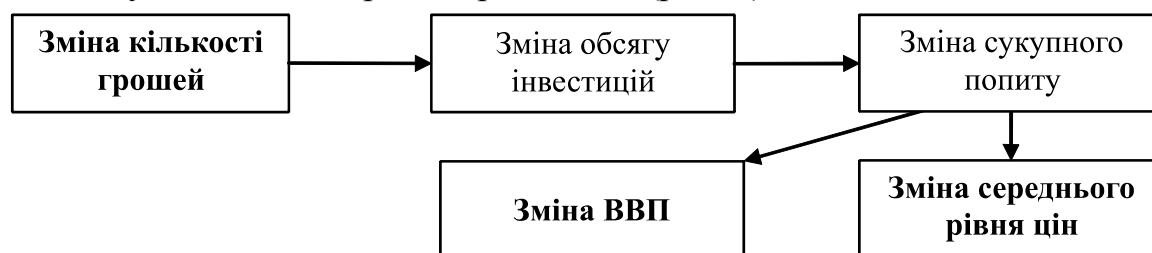

Рис. 1. Механізм монетарної трансмісії (кейнсіанський аспект)

Водночас Дж.М. Кейнс відзначав, що кінцева реакція обсягу національного виробництва та цінового рівня на короткострокові зміни грошової

маси є досить обмеженою та існують більш сильні чинники впливу на величину інвестиційних видатків, ніж ставки процента. Саме тому він і надавав більшого значення заходам фіскального, а не монетарного характеру. Однак кейнсіанська школа підтримувала монетарні заходи, за умови, що вони застосовуються з метою стабілізації економічного циклу [1].

Монетарна модель трансмісійного механізму є значно коротшою, ніж у кейнсіанській моделі. Гроші розглядаються як один з багатьох активів, що застосовуються для утворення майна: суб'єкти економічної активності у разі необхідності скорочують власні грошові ресурси, шляхом спрямування їх на придбання акцій, державних цінних паперів, об'єктів нерухомості, інших товарів довгострокового використання тощо. Результатом такого збільшення як споживчих, так і інвестиційних витрат є значне зростання сукупного попиту, що, своєю чергою, призводить до зростання реального обсягу виробництва або прискорення зростання середнього рівня цін.

Сучасне трактування економічної сутності механізму монетарної трансмісії істотно різниться від класичного формулювання. Найчастіше його визначають як процес послідовної передачі імпульсів грошово-кредитної політики центрального банку на макроекономічні змінні [2]. Більш широким є визначення монетарного трансмісійного механізму як відносин, що "... пов'язані з передачею змін у використанні інструментарію грошово-кредитної політики центрального банку на фінансову кон'юнктуру і у подальшому – на макроекономічні змінні, які відображають стан розвитку реального сектора економіки через складну сукупність каналів (ланцюгів проміжних змінних) та зв'язків прямої й зворотної дії" [3].

Структура трансмісійного механізму складається з каналів, які є своєрідними ланцюжками макроекономічних змінних, по яких імпульси змін, що генеруються центральним банком країни, передаються реальному сектору економіки країни. Шляхом визначення основних сфер дії трансмісійного механізму в українській економіці, можна визначити такі канали монетарної трансмісії: монетарний канал; кредитний канал; канал процентної ставки; канал валютного курсу; інфляційний канал; канал очікувань.

Цей розподіл є умовним, проте його застосування дає змогу відокремити дії окремих інструментів монетарного регулювання. У подальшому, шляхом їх взаємоузгодження та врахування спрямованості заходів бюджетно-податкового, зовнішньоекономічного та структурного регулювання, сформулювати принципи комплексної дії інструментів на ситуацію в реальному секторі країни.

Канал процентної ставки традиційно вважається одним з основних каналів трансмісійного механізму. Його вплив базується на припущенні, що шляхом впливу на розмір грошової маси за допомогою інструментів монетарного регулювання, регулюється величина процентної ставки та, відповідно, обсяг інвестиційних ресурсів у країні. Вихідна ідея каналу процентної ставки є досить простою: при стабільній ціновій динаміці зменшення величини номінальної процентної ставки призводить до зменшення величини реальної процентної ставки, тобто до здешевлення витрат, пов'язаних зі залученням

додаткових фінансових ресурсів. Здешевлення ресурсів спричиняє зростання попиту на кредитні ресурси, а також до зростання обсягів споживання та інвестування. Сприятливий вплив на ситуацію в реальному секторі економіки стимулює збільшення обсягів товарного виробництва.

Якщо розглянути теоретичний аспект впливу процентної ставки на темпи інфляції, то він полягає в такому: зменшення процентної ставки підвищує стимули економічних агентів до використання залучених фінансових ресурсів у поточному періоді. Як наслідок, зростає внутрішнє кредитування та реальний сукупний попит. Подібне твердження буде правильним за умови, що в економіці широко розповсюджені споживчі кредити та інші роздрібні фінансові послуги, що використовуються споживачами товарів та послуг. За умови відсутності насиченого товарного ринку це може призвести до виникнення інфляції попиту або інших негативних макроекономічних явищ (зростання товарного імпорту, коливання валютного курсу тощо). Схема дії каналу процентної ставки має такий вигляд (рис. 2).

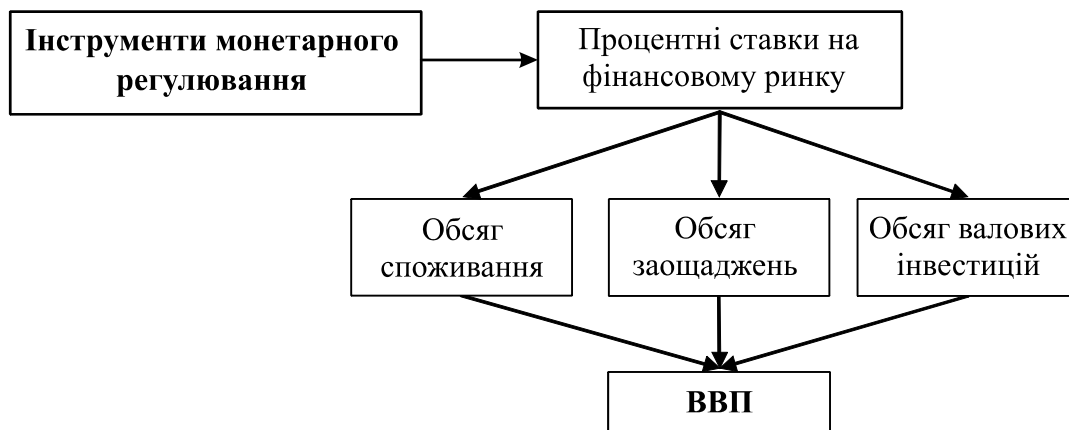

Рис. 2. Спрощена схема дії каналу процентної ставки монетарного трансмісійного механізму

Канал процентної ставки широко та ефективно застосовується центральними банками економічно-розвинених країн.

Відміна валютного контролю в більшості європейських країн зумовила зростання ролі процентної ставки одного з основних інструментів монетарного регулювання. Європейський центральний банк (ЄЦБ) використовує процентні ставки для регулювання не тільки темпів розвитку інфляційних процесів, а й регулювання темпів зростання ВВП. Але, ефективність діяльності ЄЦБ, як і будь-якого іншого центрального банку повинна визначатися не тим, наскільки вдало він регулює динаміку грошових агрегатів, а тим, як результати цієї політики впливають на функціонування реального сектора економіки. Англійський економіст Дж. Ешлі вважає, що у період можливої глибокої рецесії ЄЦБ, єдиною пріоритетною метою якого є підтримування цінової стабільності, очікують важкі випробування [4, с. 41].

У країнах з розвинутою ринковою економікою функцію заощадження виконують гроші, цінні папери, банківські вклади тощо, тож коливання процентних ставок є достатнім поясненням змін швидкості обертання грошей. В Україні значення процентних ставок, як каталізатора або стримуючого чин-

ника підвищення обсягу заощаджень, кредитів та ВВП країни, до недавнього часу була недостатньою через слабкість фінансових ринків, банківської системи, тривалого періоду економічної стагнації, зростання обсягу неплатежів, тіньової економіки і нерозвиненості законодавчої бази. Але в останні роки ситуація істотно змінилася (рис. 3).

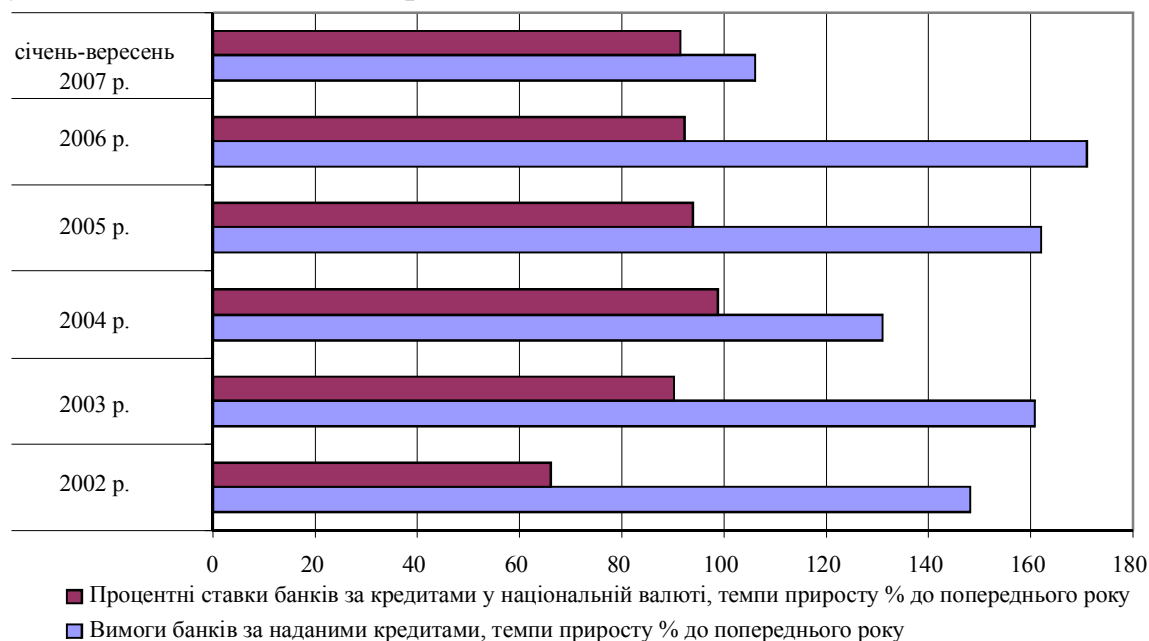

Рис. 3. Залежність між зміною кредитної процентної ставки та динамікою обсягів наданих кредитів, 2002-2007 рр. [5]

Формування двофакторної економетричної моделі дало змогу визначити залежність між величинами річних змін реального ВВП (X_1), індексу споживчих цін (X_2) та грошової маси (Y) України за період 2005 – жовтень 2007 рр.

Модель має вигляд:

$$\hat{Y} = 257,4602 - 5,8265X_1 + 4,4898X_2.$$

Коефіцієнт детермінації (R^2) = 1, що свідчить про існування залежності між обраними величинами.

Спробуємо проінтерпретувати за визначеною моделлю ефект впливу динаміки реального ВВП та темпу інфляції на розмір грошової маси:

1. При незмінному обсязі реального ВВП ($X_1=100\%$) зростання розміру грошової маси на 40 % в рік (середнє значення за останні 12 років) призведе до прискорення темпів інфляції (темпів зростання індексу споживчих цін) на 3,61 % в рік;
2. При незмінному темпі зростання індексу споживчих цін ($X_2=100\%$) зростання розміру грошової маси на 10 % в рік призводить до зростання реального обсягу ВВП на 2,37 % в рік;
3. За умови збереження визначених тенденцій, для забезпечення зростання обсягу реального ВВП на рівні 7 % в рік та одночасному зростанні середнього рівня цін на рівні 10 % темпи приросту грошової маси в Україні повинні становити 27,9 %. За умови більш песимістичного варіанту розвитку економіки України та прискоренні темпу інфляції до 15 % в рік зростання грошової маси повинно визначатися на рівні 50,4 %.

Проведені розрахунки доводять, що для української економіки зростання грошової маси більшою мірою призводить до прискорення темпів економічного розвитку, ніж є чинником зростання середнього рівня цін. Саме тому застосування антиінфляційних заходів монетарного характеру не спричинить позитивного ефекту на динаміку середнього рівня цін, проте ці заходи спроможні істотно загальмувати темпи економічного розвитку, що вплинуло б на обсяги товарної пропозиції і ще більше стимулювало б інфляційні процеси у країні.

Література

1. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Гелиос АРВ, 1999. – 352 с.
2. Каллаур П.В., Комков В.Н., Черноокій В.А. Механизм трансмиссии денежно-кредитной политики в экономики Республики Беларусь// Белорусский экономический журнал. – 2005, № 3. – С. 4-16.
3. Міщенко В., Сомик А. Монетарний трансмісійний механізм в Україні// Вісник НБУ. – 2007, № 7. – С. 24-27.
4. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеняк Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика в Україні/ За ред. В.І. Міщенка. – К.: Т-во Знання, КОО, 2000. – 305 с.
5. Статистична інформація Національного банку України. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Моисеев С. Трансмиссионный механизм денежно-кредитной политики// Финансы и кредит. – 2002, № 18. – С. 38-51.

УДК 338.24:330.342

Доц. О.М. Швець, канд. екон. наук – Львівська КА

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Проналізовано вплив науково-технічного прогресу на підвищення ефективності виробничої діяльності в регіонах. Визначаються основні шляхи підвищення ефективності виробничої діяльності, пов'язаної з інтенсифікацією промислового виробництва.

Ключові слова: економічний розвиток, промислове виробництво, інтенсифікація.

Assoc. prof. O.M. Shvets – Commercial academy of Lviv

Process control of intensification of industrial production

Influence of scientific and technical progress is analysed on the increase of efficiency of production activity in regions. The basic ways of increase of efficiency of production activity, related to intensification of industrial production are determined.

Keywords: economic development, industrial production, intensification.

Підвищення рівня інтенсифікації виробництва є однією з найважливіших проблем розвитку економіки на сучасному етапі. Під інтенсивною формою розширеного відтворення розуміють форму, за якої темпи росту показників, що характеризують результати виробництва, випереджають темпи росту витрат на забезпечення їх зростання.

Підвищення рівня інтенсифікації виробництва хоча і зумовлене науково-технічним прогресом, але здійснюється з залученням додаткових ресурсів і у кожний наступний період часу вимагає відповідних витрат. Якщо їх вико-